

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ : “สัมภเวสี”

คำว่า สัมภเวสี เป็นคำมาจากภาษาบาลีตรงตัว คือ สมภเวสี [อ่านว่า ลำ-พะ-เว-สี] แปลว่า ผู้แสวงหา-การเกิด, ผู้ยังต้องเกิด โดยที่ไม่มีการวนเวียนหรือล่องลอยหาที่เกิดแต่อย่างใด เพราะตายแล้ว เกิดทันทีสำหรับผู้ที่ยังมีกิเลสอยู่ [สมภเวสี แยกศัพท์เป็น สมภว (การเกิด) + เสี (ผู้แสวงหา) = สมภเวสี (ผู้แสวงหาการเกิด)]

ใครก็ตามที่ยังไม่ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ ได้ชื่อว่าเป็นสัมภเวสีทั้งหมด เพราะยังต้องเกิดอยู่ตามข้อความบางตอนจาก ปปัญจสูทนี อรรถกถา มัชฌิมนิกาย มูลปัณณาสก์ สัมมาทิฏฐิสูตร ว่า

“เหล่าสัตว์ที่เสาะหา คือ แสวงหาการสมภพ คือ การเกิด ได้แก่ การบังเกิดขึ้น ชื่อว่า สัมภเวสี. สัตว์เหล่าใด กำลังแสวงหาการเกิด สัตว์เหล่านั้น ชื่อว่า สัมภเวสี, คำว่า สัมภเวสี นี้ เป็นชื่อของพระเสาะ และปุณชนผู้กำลังแสวงหาการเกิดต่อไป เพราะยังละสังโยชนในภพไม่ได้ (คือ ละความติดข้องในภพ ยังไม่ได้)”

ชีวิตในแต่ละภพแต่ละชาตินั้น เป็นความเกิดขึ้นเป็นไปของสภาพธรรม เท่านั้น สภาพธรรมเหล่านั้น ได้แก่ จิต (สภาพธรรมที่เป็นใหญ่เป็นประธานในการรู้แจ้งอารมณ์) เจตสิก (สภาพธรรมที่เกิดร่วมกับจิต) และ รูป (สภาพธรรมที่ไม่รู้อะไรเลย ไม่ใช่สภาพรู้)

เป็นความจริงที่ว่า สัตว์โลกที่ยังมีกิเลส มีตัณหา และ อวิชชา เป็นต้น ก็ยังต้องมีการเกิดในภพต่าง ๆ อยู่ร่ำไป เป็นผู้เดินทางในสังสารวัฏฏ์ จากชาตินี้ไปสู่ชาติหน้า จากชาติหน้าก็ไปสู่ชาติต่อ ๆ ไปอีก ยังไม่พ้นไปจากความเป็นสัมภเวสี ซึ่งเป็นอย่างนี้มานานแล้ว เนื่องจากว่าเกิดมาแล้วนับชาติไม่ถ้วน เป็นมาแล้วทุกสิ่งทุกอย่าง และในชาตินี้ เมื่อละจากโลกนี้ไป ก็ต้องเกิดในภพใหม่อีก ขึ้นอยู่กับว่ากรรมใดจะให้ผลนำเกิด กล่าวคือ ถ้ากรรมดีให้ผล ก็ทำให้เกิดเป็นมนุษย์ หรือ เกิดเป็นเทวดา แต่ถ้าถึงคราวที่อกุศลกรรมให้ผลก็ทำให้เกิดเป็นสัตว์ในอบายภูมิ ถึงแม้จะเกิดเป็นอะไรก็ตาม ก็ยังต้องเดินทางต่อไปอีกในสังสารวัฏฏ์ เพราะบุคคลผู้ที่สิ้นสุดการเดินทางในสังสารวัฏฏ์แล้ว ไม่ต้องเกิดอีก มีเพียงประเภทเดียวเท่านั้น คือ พระอรหันต์ ซึ่งเป็นผู้ห่างไกลจากกิเลสทั้งหลายทั้งปวง

การเกิดในภพหนึ่งชาตินั้นนั้น ไม่ยั่งยืนเลย สั้นมาก เกิดมาในแต่ละภพแต่ละชาติ ต้องสิ้นสุดที่ความตายทั้งนั้น แต่เมื่อยังไม่ได้ดับเหตุที่ทำให้เกิด คือ กิเลส ก็ต้องเกิดอีกในชาติต่อไปอย่างแน่นอน สำหรับการได้เกิดมาเป็นมนุษย์นั้น เป็นผลของกุศลกรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่ได้ยากแสนยาก เมื่อได้เกิดมาเป็นมนุษย์ซึ่งเป็นสิ่งที่ได้ยากแสนยากแล้ว ควรอย่างยิ่งที่จะเป็นผู้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท เป็นผู้ประพฤติกุศลธรรม ตั้งอยู่ในธรรมอันงาม เพราะภูมิมนุษย์เป็นภูมิที่เอื้ออำนวยให้สามารถเจริญกุศลได้ทุก ๆ ประการ ทั้งในเรื่องของการให้ทาน การรักษาศีล การช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น การอ่อนน้อมถ่อมตน การฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรมอบรมเจริญปัญญา เป็นต้น และประการที่สำคัญที่สุด การที่ไม่จะประมาทจริง ๆ คือ เห็นประโยชน์ของความเข้าใจพระธรรม, ความเข้าใจพระธรรม จะเป็นสิ่งที่พึงที่แท้จริงสำหรับชีวิต พึงได้ตั้งแต่ในเบื้องต้นจนกระทั่งสูงสุด คือ สามารถดับกิเลสได้ตามลำดับ ซึ่งจะต้องไม่ขาดเหตุที่ทำให้ปัญญาเจริญขึ้น คือ ฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรมในชีวิตประจำวัน.

[ชมรมบ้านรัชมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร . ๐๘๕- ๖๒๑๗๑๐๖]